

Дзёнік настаўніка

СУБОТА БЕЗ ЗАНЯТКАЎ — ПАЛЁГКА ЦІ ДАДАТКОВЫЯ КЛОПАТЫ?

А калі палёгка, то каму? Дзецім? Бацькам? Настаўнікам? Ужо дзесяць гадоў (нават больш) школа жыве па наступных правілах: п'яц дзён на тыдзень — заняткі; шосты, суботні дзень...

А што ў суботні дзень? Цікавая сітуацыя зараз у школах з суботай! З аднаго боку, наведванні школы вучнямі ў гэты дзень цалкам добраахвотнае, і вучні (разам з бацькамі, вядома ж) самі павінны вырашаць: наведваеце ім у гэты дзень школу ці ўсё ж заставацца дома.

З другога ж боку... Калі ты класны кіраўнік, а твае вучні ў суботу ў школу не з'явіліся — цібе чакае сур'ёзная размова са школьнай адміністрацыяй. А калі школу ў гэты дзень звычайна наведвае больш высокае начальства, сур'ёзная размова чакае ўжо самую адміністрацыю школы...

Вядома ж, бываюць розныя прычыны адсутнасці вучня ў школе ў суботу. Разам з бацькамі ён можа кудысьці паехаць у гэты дзень, яго могуць пакінуць дома для нейкіх тэрміновых сельскагаспадарчых работ (гэта ў вёсцы) ці проста для нагляду за малодшым брацікам альбо сястрычкай. І, вядома ж, класны кіраўнік павінен пра ўсё гэта быць зараней прайнфармаваны, каб не здарылася такая сітуацыя: вучня ў школу пайшоў, але не дайшоў. Бацькі, думаючы, што ён у школе, не хвалююцца, настаўнікі таксама спакойныя, упэўнены, што вучань памучыць застану ў гэты дзень дома...

Але я зараз аб сітуацыях крышачку іншых. Калі вучань прыцэпывае не жадае ў суботу ісці ў школу і бацькі яго ў гэтым падтрымліваюць. Па законе аб адукцыі і вучні, і іх бацькі маюць на гэта поўнае права...

І добра яшчэ, калі такіх вучняў адзін-два на ўсю школу. А калі іх дзясяткі, а школа да таго ж яшчэ і малакамлектная?.. Што рабіць у такой няпростай сітуацыі класнаму кіраўніку? Прымусам і пагрозамі настаўнік дзейнічаць не павінен (хоць і такое здараецца часам). Ён павінен (і, наогул, школа павінна) зацікавіць вучня, зрабіць так, каб ён сам пажадаў наведваць школу ў суботу. Але гэта лягчэй сказаць, чым зрабіць. Асабліва ў невялікай вясковай школе з яе довамі абмежаванай матэрыяльнай базай. Чым там можна зацікавіць дзіцяці? Экскурсіям? Кінафільмам? Спартыўнымі спаборніцтвамі? Пачнем з экскурсій. Выбар вясковай школы ў іх правядзенні небагаты: на пры-

роду, калі дазваляе надвор'е, альбо ў раёнцэнтр (часцей за грошы саміх вучняў). Можна яшчэ на бліжэйшую ферму ці якое іншае сельскагаспадарчае прадпрыемства, але гэтыя сельскагаспадарчыя дзеці і так амаль штодзённа наведваюць, дапамагаючы бацькам.

Што ж датычыцца кінафільмаў, то, нават калі школа можа, не запрашаючы кінапракат, паказаць іх сама (а значыць, бясплатна для вучняў), фільмамі сёння дзіцяці здзівіць цяжка. Гэты мы, памятаю, у дзяцістве з нецяпленнем чакалі суботы, калі ў вясковы клуб прывязуць кіно... Цяпер жа сітуацыя зусім іншая.

Ды і як выбраць фільм, які б з аднолькавай цікавацю глядзелі і старшаакасінікі, і вучні малодшых класаў? Не будзе ж яшчэ ў малакамлектнай школе «круціць кіно» асобна для кожнай узроставай катэгорыі!

Застаецца спорт... І сапраўды, у школах па суботах абавязкова праводзіцца тэа ці іншыя спартыўныя мерапрыемствы: спаборніцтвы, эстафеты, разнастайныя гульні на свежым паветры...

Пытанне ў тым, наколькі цікавыя яны вучням? І ці не з'яўляюцца ўсе гэтыя спартыўныя мерапрыемствы крыху замаскіраванымі дадатковымі ўрокамі фізкультуры? Тым больш калі ў школе нават спартзалы сапраўднага няма...

Вядома ж, мінскім і наогул гарадскім школам у гэтым плане лягчэй. Ды там усім дзецям у суботу і прыходзіць неабавязкова. Калі, скажам, з тысячы вучняў прыйдзе сто (а гэта ўсяго толькі дзясятая частка), то і спартыўнае свята з імі можна наладзіць, і разнастайныя культурныя мерапрыемствы правесці. А калі ў школе ўсяго толькі сто вучняў? І што можна правесці з дзясятка іх часткай?

Вось і выкручваюцца настаўнікі, які могуць, толькі б прымусяць (менавіта прымусяць!) вучняў прыходзіць у школу ў суботу.

І я магу зразумець настаўнікаў (у першую чаргу, класных кіраўнікоў), што з настальгіяй успамінаюць тыя часы, калі ў суботу ў школе вяліся самыя звычайныя заняткі. І я разумею бацькоў, упэўненых, што ў суботу дзеці павінны адпачываць ад урокаў. І нават тых з іх, якія наогул лічаць суботу законным выхадным днём для сваіх чадаў. Карацей, я ўсіх іх вельмі добра магу зразумець...

Вось толькі пытанне, якое я вынес у заглавак невялікага гэтага артыкула, застаецца адкрытым...

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Актуальна

КЕЛІХ КОЛАМ НЕ ТАВАРЫШІ

На днях па ўсім Гродне разшылася неперыемная навіна. «Фальксваген», за рулём якога быў п'яны кіроўца, на адным са скрыжаванняў уехаў у наўтоў пешаходаў. Два чалавекі ад гэтага сутыкнення пацярпелі. Аднак на вадзіцеля наезд не паўплываў. Ён проста адмовіўся спыніцца, вырашыў з'ехаць з месца здарэння, але пакаранне само знайшло яго: літаральна праз некалькі хвілін мужчына не справіўся з кіраваннем і яго аўто ўрэзаўся ў слуп... Падобная гісторыя яшчэ раз нагадала пра тое, наколькі небяспечныя на нашых дарогах падобныя «алкагоншыкі». І не менш прыемна, што дзяржава сёння не проста задумваецца над гэтым, але і прымае важныя, патрэбныя меры. 24 кастрычніка стаў «днём Х» для аματαў нападлітку паганяць на аўтамабілі. Менавіта тады ўступілі ў сілу папраўкі да некаторых кодэксаў Беларусі па пытаннях узмацнення мер адказнасці за кіраванне аўтамабілем у стане аг'янянна. Пра «падарыць», якія чакваюць падобных кіроўцаў, адмысловую статystыку п'яных на дарогах «Звязда» распавяла Ганна БАНАДЫК, старшы інспектар па асаблівым даручэнням УДАІ МУС.

— Сітуацыя з п'янствам у нашай краіне даволі вострая, — кажа Ганна Банадыйк. — І што тычыцца п'яных за рулём, адказнасць за кіраванне ў нецвярозым стане неаднаразова ўзмацнялася. У 2007 годзе, напрыклад, унеслі крмынальную адказнасць за паўторнае кіраванне нападлітку. Пазней дапушчальны ўзровень алкаголю ў крыві знізілі з 0,5 да 0,3 праміле. І нават гэтыя меры не ўплывалі на траўматызм на дарогах па віне нецвярозых кіроўцаў. Праблема насамрэч існуе. І для яе вырашэння прывяду наступныя лічбы. За 2011 год у нашай краіне затрымалі 52 тысячы вадзіцеляў у нецвярозым стане.

— Гэтую лічбу можна параўнаць з насельніцтвам буйнога раённага цэнтру. — Цікава, што сярод іх кожны восьмы на працягу года затрымліваўся паўторна і прыцягваўся да крмынальнай адказнасці. Тым не менш былі і тыя, хто трапіўшы ў 6-ы ці 7-ы раз! У сувязі з гэтым у заканадаўчы ўзнікла пытанне пра тое, ці дастаткова «моцны» закон у дачыненні да падобных людзей. А таму былі прыняты наступныя рашэнні. Што тычыцца адміністрацыйнай адказнасці, істотна павялічылі памеры штрафаў. Калі раней яны былі ад 15 да 35 базавых велічынь, цяпер — ад 50 да 100 базавых. Таксама было ўзмоцнена пакаранне ў дачыненні да так званых непараўнаўных кіроўцаў. Калі чалавек атрымліваў паўторна ў нецвярозым стане, у яго канфіскаваў транспартны сродак. Трэба адзначыць, што ў выніку ДТЗ па

Фота Надзеі БУЖАК.

віне п'янага кіроўцы з цяжкімі наступствамі ці адным загінулым адказнасць будзе ў выглядзе пазбаўлення волі да 7 гадоў. А калі загінулым будзе ад 2 і больш, адказнасць — да 10 гадоў пазбаўлення волі. Што да тых, каго нецвярозымі затрымалі ўпершыню, іх па-ранейшаму пазбаўляюць права кіравання ўсімі відамі транспартных сродкаў на 3 гады.

— Варта адзначыць, што ў нецвярозых кіроўцаў аўтамабілі канфіскаваць незалежна ад таго, хто ўладальнік транспартнага сродку — ён ці іншы грамадзянін. — Безумоўна. Падобнае зроблена, бо ёсць адказнасць за перадачу транспартнага сродку. Вельмі часта бывае патуранне з боку ўладальніка аўта, бо яны ведаюць, што чалавек, напрыклад, прыцягваўся да адказнасці, мае пэўную слабасць. А цяпер гэты ўладальнік 10 разоў падумае аб тым, каму дае свой транспартны сродак. Выключэнне складаюць толькі тыя

сродкі, калі кіроўца завалодаў аўтамабілем насуперак волі ўладальніка — напрыклад, угнаў.

— Як лічыце, ці сталі падобныя папраўкі пэўным «цэнзарам» для тых, хто любіць «падшаф» пакатацца на аўтамабілі?

— Яшчэ на стадыі абмеркавання законапраекта ў нас значна панзілася як колькасць нецвярозых за рулём, так і колькасць ДТЗ па віне гэтых кіроўцаў. Калі раней затрымлівалі прыкладна 50 тысяч нецвярозых вадзіцеляў, цяпер маем крыху больш за 30 тысяч. І мы разлічваем на тое, што да канца года не выйдзем на лічбу ў 50 тысяч. Нецвярозых на дарогах стала менш. Людзі пачалі задумвацца і менш садзіцца за руль у нецвярозым стане. Падобнае тычыцца і здарэнняў на дарогах па віне нецвярозых вадзіцеляў. За 9 месяцаў здзейснена 346 ДТЗ, што на 36% менш, чым летас. Мы разлічваем, што гэтыя ўзмацненні будуць мець плён.

Варта, каб бліжэй у неабходны момант маглі з'явіцца патэнцыйна п'янага вадзіцеля. Прасцей за ўсё — хаваць ключы.

— Ён будзе шукаць, злавацца, але ляжа і засне. Падобнае тычыцца і таго, калі нецвярозы выходзіць з кавярні, рэстарана. Адміністрацыйны, гарадзкіх-шчых павінны запытацца, на чым ён збіраецца ехаць дадому. Апошнія два гады ў нас дзейнічае бестэрміновая акцыя «Спыні бяду — затрымаваны 102». І трэба адзначыць, што цяпер значны працэнт нецвярозых кіроўцаў атрымліваецца дзякуючы неабякавым грамадзянам.

— Грамадскасць успрыняла падобныя папраўкі даволі актыўна.

— Мы глядзім інтэрнэт-форумы і бачым, што ўсе наставіліся даволі добра. Свядомыя людзі зразумеюць, якую шкоду прыносіць п'янства за рулём. І гэтыя нормы — неабходныя і вымушаныя меры.

Тарас ШЧЫРЫ

Вынікі

«ЛІСТАПАДЗІК» ДЛЯ ўСЭЙ СЯМ'І

Асобнай увагі заслугоўвае конкурс фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі «Лістападзік». За апошнія тры гады «Лістападзік» істотна змяніў фармат. Цяпер у конкурсе бяруць удзел не фільмы для самых маленькіх, а якасныя стужкі для праглядў ўсёй сям'ёй. І калі якаснае так званое «дарослае» кіно яшчэ часам трапляе на вялікі экраны Беларусі, то добрага дзіцячага кіно даходзіць да нас зусім мала. Часцей за ўсё гэта амерыканскія фільмы са спрашчаным падыходам да маралі, абэгупленымі вобразамі і пошлімымі жартамі.

«Лістападзік» жа да магчымасці паглядаець фільмы для ўсёй сям'і з усёго свету. А таму шчыра раю звярнуць увагу на фільмы-пераможцы «Лістападзік-2013» (старшыня журы — Галіна Данзіля):

Прыз за лепшы фільм для дзіцяці — «Клара і мядзведзь таямніцы» (Швейцарыя — Германія), рэжысёр — Тобіас Інайхен.

Прыз за лепшы фільм для юнацтва — «Не чакай пахвал» (Кітай — Паўднёвая Карэя), рэжысёр — Ян Цзінь.

Прыз за лепшую дзіцячую ролю — Лі Шуцзнь, «Не чакай пахвал» (Кітай — Паўднёвая Карэя), рэжысёр — Ян Цзінь.

Прыз за лепшую працу дарослага актэра ў дзіцячым фільме — Вячаслаў Паўлюць, «Кіндрэвілейскі прывід» (Беларусь), рэжысёр — Алена Турава.

Прыз глядзельскіх сямпаты «Залаты Лістападзік» — «Кіндрэвілейскі прывід» (Беларусь), рэжысёр — Алена Турава.

За рэжысёрскую работу — Яўген Руман, «Падарожжа Ігара і жураўлёў» (Ізраіль — Германія — Польшча).

За сцэнарый — Яніс Нордс, «Мама, я цябе люблю» (Латвія — Літва).

Прыз «Залаты Лістападзік» па выніках галавання глядачоў прысуджаны беларускаму фільму Алены Туравой «Кіндрэвілейскі прывід».

Людміла Саянкова распавядае:

— У гэтай кнізе пядналіцца журналістыка і кінакрытыка. Я паставіла сабе за мэту абавязкова парамыляць з усімі тымі, хто рабіў фестываль. Першы чалавек, які быў на майм шляху, — Сяргей Арцімовіч, цяпер расійскі кінарэжысёр, прадзюсар, сцэнарyst. Менавіта яго ідэя ляжала ў аснове арганізацыі фестывалю ў Мінску. Мне было складана яго знайсці, але дапамагі ў сучаснай тэхналогіі. Я вельмі хацела, каб было інтэрв'ю з Валерыяна Ціцянавай, якая даўжэй за ўсіх кіравала фестывалем. Але, на жаль, не атрымалася. Аднак нейкая форма зносін і дыялогу з Валерыяна Ціцянавай усё ж ёсць. Яе праца вялізная, яна зрабіла шмат для таго, каб «Лістапад» развіваўся. Я вельмі ўдзячна Александры Захар'евай, якая кіравала фестывалем адзін год. Удзячна Анжаліцы Крашчэўскай, якая апошнія некалькі гадоў адказвае за арганізацыйны форум. Яна гаварыла са мной вельмі шчыра. Яшчэ адзін герой — праграмны дырэктар фестывалю Ігар Сукманаў, які яшчэ са школы быў кінаманам. Вельмі ўдзячна Ірыне Дзіям'явай, адказнай за дакументальную праграму, з якой у нас агульнае кінамінулае і кінасучаснасць. Размаўляючы з усімі гэтымі людзьмі, я зразумела адну рч: у іх адны і тыя ж праблемы, пачынаючы з 1994 года і да 2013-га. Яны пераадольваюць адны і тыя ж бар'еры. Іх магло б быць меней, каб у нас было пачуццё нацыянальнага гонару. Фестываль вельмі важны для краіны: тут складаецца поле дыялогу. Мы знаёмімся, спазнаем адзін аднаго, глядзім новае кіно, даведваемся пра новых аўтараў. Усё хацелі б аднаго: каб ён

Актэраў Міраны БЕГУНОЎСКАЙ.

што кніга пісалася 20 гадоў. Таму што ў ёй сабраныя артыкулы і агляды, надрукаваныя ў беларускіх выданнях, у асноўным у часопісе «На экранях». Аўтар прызналася, што разам з фестывалем яна працягла доўгае жыццё. Ён мяняўся — і яна мянялася. Але нават раннія працы вырашыла змясціць у кнізе: гэта сведкі часу.

Аднак галоўныя сведкі — людзі, якія прычніліся да існавання фестывалю. Аўтар ідзі і першы арганізатар Сяргей Арцімовіч узгадавае:

— Я працаваў урачом, але нечакана для сяброў і блізкіх паступіў на рэжысёрскі курсы ў Маскве. Гэта быў той час, калі кіно амаль перасталі здымаць. Але «Беларусь-фільм» заўсёды працаваў. Я ў той час жыў на два гарады: на Маскву і на Мінск. У Маскве нават пры разбурэнні кінапраекце фільмы, якія з'яўляліся, паказваліся на нейкіх пляцоўках. Рэшткі саветскай кінапрасторы былі звязаны на кінацэнтр. Я падумаў: трэба паказаць гэтыя фільмы ў Мінску. Шмат у каго гэта выклікала смех. Пасля доўлага хаджэння па ўсялякіх дзяржаўных і недзяржаўных установах я амаль адчаўся, але «Белпрамбуда» пагадзіўся мне даць 20 тысяч долараў. Гэта бюджэт першага фестывалю «Лістапад» у 1994 годзе. Сума пайшла на квіткі і на гасцініцы... Пасля першага фестывалю

працягваўся. Гэта наш брэнд. Таму што «Лістапад» выводзіць краіну ў сусветную культурную прастору.

Пра гэта Людміла Саянкова пісала як кінакрытык і як кінажурналіст шмат гадоў. Таму смеяла можна казаць, сар, сцэнарyst. Менавіта яго ідэя ляжала ў аснове арганізацыі фестывалю ў Мінску. Мне было складана яго знайсці, але дапамагі ў сучаснай тэхналогіі. Я вельмі хацела, каб было інтэрв'ю з Валерыяна Ціцянавай, якая даўжэй за ўсіх кіравала фестывалем. Але, на жаль, не атрымалася. Аднак нейкая форма зносін і дыялогу з Валерыяна Ціцянавай усё ж ёсць. Яе праца вялізная, яна зрабіла шмат для таго, каб «Лістапад» развіваўся. Я вельмі ўдзячна Александры Захар'евай, якая кіравала фестывалем адзін год. Удзячна Анжаліцы Крашчэўскай, якая апошнія некалькі гадоў адказвае за арганізацыйны форум. Яна гаварыла са мной вельмі шчыра. Яшчэ адзін герой — праграмны дырэктар фестывалю Ігар Сукманаў, які яшчэ са школы быў кінаманам. Вельмі ўдзячна Ірыне Дзіям'явай, адказнай за дакументальную праграму, з якой у нас агульнае кінамінулае і кінасучаснасць. Размаўляючы з усімі гэтымі людзьмі, я зразумела адну рч: у іх адны і тыя ж праблемы, пачынаючы з 1994 года і да 2013-га. Яны пераадольваюць адны і тыя ж бар'еры. Іх магло б быць меней, каб у нас было пачуццё нацыянальнага гонару. Фестываль вельмі важны для краіны: тут складаецца поле дыялогу. Мы знаёмімся, спазнаем адзін аднаго, глядзім новае кіно, даведваемся пра новых аўтараў. Усё хацелі б аднаго: каб ён

адным з самых вялікіх скептыкаў сярод беларускіх артыстаў быў Расціслаў Янкоўскі. Ён казаў: «Гэта тралль падчас чумы. Які фестываль, калі кіно няма?» Я лічу яго адным з архіў артыстаў у савецкім кіно. І вось я як прадзюсар Мінскага кінафестывалю паехаў на «КінаТаўр», дзе быў прэзідэнтам Алея Янкоўскі. Аднойчы была такая карціна: бачу, ідзе па пляжы Іван Іванавіч у белаі кашулі з люлькай. Побач з ім Марк Рудзінцэвіч. І Расціслаў Іванавіч з жанкай. Увесь пляж на іх развіраўся. У мяне ўспышка: трэба і нам мець Янкоўскага ў якасці прэзідэнта. Гэта будзе вельмі правільна, будзе роднасць з галоўным фестывалем Расійскай Федэрацыі. І Расціслаў Іванавіч вельмі яркі, магутны чалавек, здольны быць на чале «Лістапада». Я вельмі рады, што ён стаў старшынёй, таму што ўсё гэтыя гады ён падтрымліваў фестываль сваім аўтарытэтам...

Такіх успамінаў шмат, які і шмат людзей, якія мелі дачыненне да «Лістапада» ў розныя перыяды. Некаторыя героі кнігі, як, напрыклад, Ірына Дзіям'ява, удзячна аўтару, што здаюцца разумнейшымі ў інтэрв'ю. Але не кожны паасобку, а ўсе разам ствараюць леталіні мінскага кінафестывалю і вобраз кінематаграфічнай Беларусі.

— Я мару пра тыя дні, калі тут будзе годна прадстаўлена беларуская праграма — не толькі дакументальнага кіно, але і ігравога, — прызналася аўтарка.

Алесь Карлюкевіч, дырэктар — галоўны рэдактар выдавецкага дома «Звязда», адзначыць:

— Што ўзраіла ў кнізе: досвед Людмілы Пятроўны, які тут выўляецца, ён грунтуюцца на глыбокім веданні суветнага кінематографа. І навідавоку імкненне наблізіць да суветнага кінематографа Беларусь.

Ларыса ЦІМОШЫК

ДЛЯ ЗВАРОТАЎ ЗВАРОТ@ZVYAZDA.MINSK.BY

Дзякуй!

КАБ ПОМНІЛІ...

У сакавіку 1944 года на Рагачоўшчыне загінуў родны брат маёй свекрыві і адпаведна — родны дзядзецка майго мужа, ураджэнец Бранскай вобласці Барыс Сямёнавіч Куцэнка. Прах яго, як і многіх іншых салдат, палеглых у ваяванні, амаль праз сем дзесяцігоддзяў пасля ваёны быў перанесены ў вёску Станькаў — у брацкую магілу. З часам на ёй з'явіўся помнік з прывішчамі герояў, у тым ліку і яфрытара Барыса Куцэнка.

Для таго, каб ускласці кветкі, каб аддаць даніну памяці падзвігу дзедка, на яго магілу прывязджаў сёлета ўнук Мікалай з жанкай і ўнучка Ніна з мужам. Яны былі вельмі рады, што пабывалі на зямлі, за вызваленне якой дзядуля аддаў жыццё... А яшчэ яны прасілі перадаць шчыры дзякуй усім, хто прымаву ўдзел у пошуках астанкаў герояў, у іх перапахаванні. Наш агульны нізкі паклон малодшаму навуковаму супрацоўніку спецыяльнай службы Рагачова Вользе Апанасенка, дырэктару Станькаўскай базавай школы Александру Чуху, старшыні выканкама Віктару Леаненку, спецыялісту Зінаідзе Баханковай за павагу да нашай памяці, за даламоту, якую яны нам аказалі.

Ніна ШПАДАРУК, г. Рагачоў.

Чалавек — чалавеку

ЦІ ТАМ МЫ ШУКАЕМ ІСЦІНУ?

...Успомніў блочкаўскае: «А рядом у соседних столиков лакеи сонные торопят, и пьяницы с глазами кроликов «in vino veritas» кричат».

Помню гэтае чотырохрадковіе яшчэ са студэнцкай пары, хоць тады мы вырвалі з кантэксту толькі лацінскі радок, каб, па-першае, апраўдаць чарку другою, а па-другое — фарсануць перад дзюратамі: мы, маўляў, яшчэ і латынь трохі ведаем. Нас забавлялі ўгадваць словы, бо, па сутнасці, мы былі дзедзімі, якія, як птушкі ў вырай, вылучылі ў вялікі горад на чатыры ці пяць гадоў.

Пазней, калі выйшлі са сцен інстытута, калі сапраўды насталі, бо пайшлі на свой слейб, тыя словы А. Блока не чыталі ні за якім сталом, бо убачылі, што п'янства — гэта сапраўднае сацыяльнае пекла, што часам віно ды гарэлка выражаюць чалавек да самай нізкай стадыі развіцця, робяць з яго неандэртальца — паўчалавеча-паўмалупу, што не ведае ні культуры, ні пісьма. А усё таму, што некалі паспытаў алкагольнага «кайфу».

Ён цяпер даступны, відаць, як ніколі. І, так бы мовіць, невыводны, як бульба, як збожжа... А таму марнуюцца гэтыя прадукцы, каб рабіць атруту.

«Ну, ты скажаш!»

Далускаю: нехта ў штыкі прыме гэтую фразу і будзе мець рацыю, бо, мусіць, ніводна бесседа не абыходзіцца ў нас без выпіўкі. Спёртне льецца ракой на вяселлях і хатурах, на днях народжэння дзіцяці... Без яго не ўявіць жыцця. І чым далей, тым страшней, як у кашы, нягледзячы на захадзі па знічэнні гэтага «змея»...

А ён — не падавецца! У яго не тры, не пяць, у яго мільёны галоў! Горш за тое — адзін-з адна, вырастае дзіцяці. Ну вось, напрыклад, хто адмовіцца даставіць гарэлку ці віно ў самую глухую вёсачку? Бурыса свяржанаец — ніводны прадпрыемальнік! Мы наблізілі гандаль да спаўняўца. Раней нейкая бабуля магла даць арату за працу п'яццаці тысяч, за якія той мог купіць каўбасы ці цукерак жонцы альбо дзіцяці... Цяпер у якасці разліку — пляшка гарэлкі ці дзве «чарнілы».

Яго ды іншых наліткаў цяпер хоць залісі! І ўсе нашы спробы звесці іх толькі на момант, збіваюць пошыва, каб праз нейкі час яны разгарэліся з новай, яшчэ большай сілай. Не памятаю, каб раней было столькі жанчын-алкагалікач: сонныя, з дрыжачымі рукамі і растрапанымі валасамі — іх цяпер больш, чым пудзілаў ва ўсіх агародах. Людзі становяцца вар'ятамі, прычым па сваёй жа хваце.

Ёсць думка, што трэба перайсці на вінаградныя натуральныя віны. Але ж гэта калі яшчэ будзе, калі будзе наогул. А пакуль — калечымся, гінем, атручваем жыццё сваіх блізкіх і не можам спыніцца, каб падумаць, ці там мы шукаем ісціну.

Мікалай МАРОЗ, г. Шуміліна

Пасля пісьма

«НЕ ДУМАЛІ, ШТО ўБАЧЫМ СВОЙ ПЕРАХОД... НОВЫМ!..»

Тры тыдні таму, быўшы, што называецца, пад уражаннем, я напісала ў рэдакцыю «Звязды» пра тое, як доўга мы, стальны жыхары мікрараёна Серабранка, чакалі, пакуль на скрыжаванні нашых галоўных вуліц будуюць падземны пераход, які рэвалівае, калі яго нарэшце адкрылі, і я засмуціліся потым. Бо ўсяго праз два месяцы нашу новабудову стала не пазнаць: нейкія «мастакі», нягледзячы на, як быццам, наўнасны відзаназірання, размалявалі ўсе сценны... А бруд і смецце там наогул, здавалася, не прыбіраў ніхто.

Не думала, што мой ліст будзе надрукаваны («Звязда», 26 кастрычніка). І тым больш не чакала, што ўсяго праз тыдзень пасля публікацыі мы зноў убачым свой пераход... новым! Адмыслиўся (няцяжка ўявіць, чаго гэта каштавала!) каракулі на сценах, запанавала.

Не ведаю, ці надоўга хопіць гэтага наведзенага некім парадку, бо аматыраў і «мастак» нашкодзіць у нас вельмі шмат, асабліва — сярод неразумных падлеткаў, дзіцяці. Мне здаецца, што бацькі, выяваляльні дзіцячых сад